

Ῥᾶσοι, Rhesos – река във Витиния, евентуално приток на Скамандър, извираща от планината Ида, син на Океан и Тетида [*Hes., Theog. 340*].

□

Според Омир [*Hom., Il., 12, 20 сл.*] **Р** е една от

... реките,

дето извира от Ида и буйно се вливат в морето:

Резос, Хептапор, и бистрият Карес, и Родий разпенен,

също и Граник, и Езеп, и още Скамандър божествен,

и Симоент, край които в праха се търкаляха много

□

щитове кръгли, тела на герои и шлемове медни. □□□□□□□□ [превод от стгр. Ал. Милев и Б. Димитрова, 231]

Към времето на Плиний Старши (23–79 г.сл.Хр.) [*Plin., Nat. Hist., 5, 124*] споменатите от Омир реки Резос, Хаптапор, Карес и Родий вече били пресъхнали безследно: ceteri Homero celebrati, Rhesus, Neptaporus, Caresus, Rhodius, vestigia non habent. Страбон неколкократно цитира и коментира тези стихове на *Омир* [*Srabo 12. 3. 28; 13.1.6; 13.1.22*]. По този повод той привежда пасаж от Деметрий от Скепис [*13.1.45*], според когото реката **Р**, по негово време се наричала Роеитес (Rhoeites, `Roe...thj), „освен ако реката, която се влива в Граник не е Резос”. Й. Тишлер [*Tischler 1977: 125, 166; Янакиева 2009: 117*] допуска, че по-късното наименование на реката **Р**, – `Roe...thj – е резултат от грецизирането на чуждото Ῥᾶσοι. В Руге се съмнява в сведението [*Ruge 1939: 561; Янакиева 2009: 115-117*], поради колебанията на Страбон и на неговия източник, както и поради сведението на Плиний, че реката е била вече пресъхнала към негово време. Възможно е да става дума и за две реки [*Янакиева 2009: 115-117*]. Към тази усложнена ситуация Омировите схолии [*Schol. T ad Hom. Il., 12. 20a; Eustath. ad Il. 12, 20 = 889, 60*] добавят, че реката **Р**, по-късно била преименувана в Роеитес и извирала от Кали Певки на 170 стадия от Адрамитион:

Ῥᾶσοι: `Roe...thj metwnōmastai. •ε< δὲ πρὸς Ἰρκτον ἐρῶ Καλᾶς Πεῦκῃς, ¼τις ἐρῶσι ἐρῶ Ἀδραμυττ...ου στῆδια ἕκατὸν Ἰγδοῦ»konta.

На друго място Страбон [*13.1.22*] прави наблюдението, че траки и троянци имат много общи имена и като един от примерите посочва **Р**, като име на река в Троя и на тракийски цар. В средата на 4 в. Солин [*Solin 43.1*] добавя: in ora Pontici post Bospori fauces et Rhesum amnem portumque Calpas Sagaris fluvius ortus in Phrigia.□

Партений в единствения му изцяло запазен труд *За любовните страдания* (Ἐρωτικὴ Ραγῶματα) §36 разказва една прелестна любовна история за **Р**, и местната нимфа **Аргантоне** от локалната традиция на град **Киос** във Витиния. Според нея, когато **Резос** отишъл на помощ на троянци, бил ранен от **Диомед** и умрял в битка при реката, наречена подир туй на неговото име (§4). Това е единственото свидетелство за връзка между реката в Трояда и митологичната фигура на Резос, за когото няма уточнение откъде идва в **Киос**

преди да чуе за прекрасната девойка-ловец. Прави впечатление отклонението от Омировата версия за смъртта му, според която той загинал без да е влязъл в битка с противника [вж. **Резос**]. Източник на историята за **Аргантоне** у Партений е Първа книга от *Витиниака* (*Витински истории*) на Асклепиадес от Мирлеа [FGrHist III, 300 F1], което обстоятелство свързва произхода на легендарната история с местните фолклорни традиции. Тези обстоятелства биха подсказали евентуалните митологични първообрази на тракийския цар в *Долония* и **Еврипидовата трагедия Резос**.

До същата традиция, може би, се доближава и митологичната интерпретация на недостигнала до нас поема на Пиндар, съхранена резюмативно в схолиите към т.нар. *Долония* на Омировата *Илиада* [Schol., Hom., II., 10. 435]:

Schol. (B) Hom., II. 10. 435: `RÁsoj StrumŌnoj toà potamò Qrřkhj ka^ EÛtřrphj tÁj MoÚshj uŋ Ōj. ŋ store< d P...ndaroj Ōti ka^ m...an 1mřran polem»saj prŌj “Ellhnaj mřgista aÛto<j ^{TM}nede...xato kakř. kat! dè qe...an (Атина и Хера – б.м.) prŌnoian nuktŌj aÛtŌn Diom»dhj řnaire<.

Според тази версия **Резос**, след като пристигнал в Трояда, участвал цял един ден в битка срещу елините и им нанесъл много поражения. Тогава Атина и Хера внушили на Диомед и Одисей да го убият през нощта. Схолиите варират по отношение на намесата на богините в заговора срещу хероя, което внушава, че схолиастът е ползвал различни източници. Включването на генеалогичните уточнения, каквито ще се появят едва у Аполодор [Apollod., 1.3.4], също будят съмнения относно авторството на Пиндар по отношение на тази част от схолиите.

„Речната” генеалогия на **Резос** не е чужда и на т.нар. *Долония*, 10-та песен на *Илиада*, за която мнозина изследвачи са убедени, че е късна интерполация евентуално от епохата на Пизистратовата редакция на Омировия текст [Mihailov 1972, 123-150; срв. Mihailov 2007: 9-34; Фол 1972: 44; Фол 1991: 80; Фол 2004: 160]. Там [Hom., II., 10. 435] тракийският цар е наречен „син на Ейоней” (НioneÚj лично име от *iēn, -Ōnoj – „морски бряг”), което е често срещано наименование на редица елински митологични фигури [Hom., II., 7.11; Pausan., 6. 21.11; Schol. Ap. Rhod., 3. 62]. Вторичната етиологическа асоциация с град **Ейон** (Нièn) на устието на р. **Стримон** може би е породила нова генеалогична ситуация и локализация, в която реката в Югозападна Тракия се е превърнала в баща на витинския речен херос.

В един фрагмент на Хипонакс [Hipponax, fr. 42 Bergk; Фол 1986: 81], който следва по традиционния начин съдбата на цар Резос под стените на Троя без отклонения от Омировата версия, най-неочаквано **Енос** е наречен негов дом: `RÁsoj A,,n...wn přlmuj. На тази традиция може би съответства и сведението на Сервий в коментара му към *Енеида* [Serv. Ad Aen., I. 469], според което **Резос** е син на река **Хеброс**, на чието устие се намира град **Енос**.

Схолиастът към Еврипидовата трагедия *Хекуба* [Schol. Euripid., Hecub., 3] привежда цитат от Ферекид относно генеалогията на **Полидорос** и неговата майка, троянската царица:

`Ekřbhj pa<j gegëj Priřmou: FerekÚdhj grřfei oÛtwj „Pr...amoj dèŋ Ð Laomřdontoj game< `Ekřbhn tř4n DÚmantoj toà НioneÚj toà Prwtřwj À Saggar...ou toà potamò... [Dindorf 1863: 221]

Според него **Ейоней** бил син на реката Сангарий, която евентуална генеалогична връзка съответства на географската локализация на реката **Р.** в Трояда у Омир и подсказва неговите първоизточници на тези митологични асоциации.

ŋ

Едва Еврипид в своята трагедия **Резос** приписва на **Резос** като негов баща реката **Стримон**, което по-късната традиция ще следва неотменно [Apollod., 1. 3. 4; 2. 1.2; Schol. (A) (B) (Townley) II. 10. 435].

Примирение на противоречието е потърсено от Конон [*Conon, fr. 4 Jacoby*], който съобщава, че **Ейоней** е по-старото име на **Стримон**:

Strumōnoj toà Qrvkwn basileusantoj ... oá ka^ Ð pēlai 'HioneÝj potamōj ™pènumoj ...

Версията на Конон е еднакво приемана [*Rempe 1927: 7 ff.*] или отхвърляна [*Leaf 1915: 1*] от изследвачите. На нея се противопоставя разказът на Псевдо-Плутарх [*Ps.Plut., De fluv. 11.1 (1157E)*], в който по-старото име на **Стримон** било **Палестин**. **Стримон**, синът на Арес и Хелике, като чул за смъртта на сина си **Резос**, скочил от скръб в река **Палестин**, която от тогава била наречена **Стримон** по неговото име.

Според съвременните познавачи на проблема, хидронимът „е съхранен в днешното име на Рез-овска река или Рез-вая, по която върви границата между България и Турция в Странджа до Черно море” [*Фол 1986: 81*].

Ваня Лозанова □

Литература

Dindorf □ **1863**: Dindorf, G. (Ed.) Scholia Graeca in Euripidis Tragoedias ex codicibus aucta et emendate. T. I, Oxford, 1863

Leaf 1915: Leaf, W. Rhesus of Thrace. – JHS 35, 1915, 1-11

Mihailov 1972: Mihailov, G. Les pays balkaniques et la littérature classique jusqu'au VIe siècle. – Actes du IIe congrès international des études du Sud-Est européen. Athènes, 1972, Tome I. 123-150

Mihailov 2007: Mihailov, G. Homère comme source historique et les études thraces. – In: Mihailov, G. Scripta Minora. Épigraphie, onomastique et culture thraces. S., 2007, 9-34

Rempe 1927: Rempe, J. De Rheso Thracum heroe. Münster, 1927

Ruge 1939: Ruge, W. Troas. – RE 7A, 525-583

Tischler 1977: Tischler, J. Kleinasiatische Hydronymie. Wiesbaden, 1977

Омир 1976: Омир. Илиада. Преведе от старогръцки Ал. Милев и Блага Димитрова. С., 1976

Фол 1972: □ Фол, Ал. Политическа история на траките (края на второто хилядолетие до края на пети век пр.н.е.). С., 1972

Фол 1986: □ Фол, Ал. Тракийският орфизъм., С., 1986

Фол 1991: □ Фол, Ал. Тракийският Дионис: Книга първа: Загрей. С., 1991

Фол 2004: Фол, Ал. Orphica Magica I. С., 2004

Янакиева 2009: Янакиева, Св. Тракийската хидронимия. С., 2009 □